Noční rozhovor

Původ materiálu
Lenka Ridzoňová
Pořadí v lekci
21

Téma

Setkání s Ježíšem je tak velká změna jako nové narození.

Cíle

- Děti přemýšlejí nad tím, že nejsou jen dětmi svých rodičů, ale i dětmi Pána Boha.
- Děti se spolu s Nikodémem dovědí, že uvěřit Pánu Bohu je jako se znovu narodit. Tak velká změna to je a nemůžeme ji způsobit sami.
- Děti si uvědomují, že některé věci jako lidé máme ve své ruce, můžeme si je koupit, udělat, některé musí být dány shůry.

Pro učitele

Biblický text: J 3,1–11

Výkladové poznámky

Ježíš — „janovský“ Ježíš. Co se v dnešním příběhu dovídáme o Ježíši? Nikodémovo oslovení je vyznáním, kterým říká, kým pro něj Ježíš je. Mistr, učitel, který přišel od Boha. Činí znamení. V rozhovoru Ježíš opravdu vystupuje jako učitel. Dává otázky, podivuje se nad neznalostí, vede k porozumění, dalšímu poznání.

Nikodém. Prominentní Žid, farizej, jeden z vůdců, pravděpodobně člen židovské rady (synedria).

O Nikodémovi čteme u Jana ještě dvakrát: je to „ten, který k němu přišel“ (J 7,50), resp. „který k němu přišel v noci“ (J 19,39).

V synoptických evangeliích se s Nikodémem nepotkáváme, ale jsou zde rozhovory v něčem podobné: např. je to spor o daň císaři (Mk 12,13–17; par. Mt 22,15–22, Lk 20,20–26) a rozhovor s bohatým mládencem (Mk 10,17–22; par. Mt 19,16–22, Lk 18,18–23).

Nikodém je Ježíšův (asi tajný) sympatizant. K Ježíšovi přistupuje jako k učiteli. Zvláštnímu učiteli, který přišel od Boha.

Proč přichází v noci? Možná ze strachu. Nicméně učené židovské debaty se často vedly v příjemném chladu noci. Zajímavá je také souvislost mezi tmou noci, v které Nikodém přichází, a světlem, o kterém mluví Ježíš. V Janově evangeliu může jít o záměrný kontrast.

Proč Nikodém přichází? Otevře rozhovor s Ježíšem svým názorem na to, kdo Ježíš je. Je to vpodstatě jeho vyznání. Ježíš reaguje hned na toto oslovení, zdá se, jako by věděl, o čem chce Nikodém mluvit.

Janovo evangelium je často psané formou rozhovoru. Ježíš je otázkou vyzván, aby něco vysvětlil, případně pokračuje v odpovědích na několik dalších nechápavých dotazů.
V evangeliu jsme opakovaně svědky tzv. „pedagogických nedorozumění“, díky nimž je věc více vysvětlena. Tím jsme jako čtenáři také více vtaženi do textu, nejsme jediní, kdo slovům nerozumí, už tenkrát se vždy někdo našel, kde se podivil nebo zeptal vlastně za nás.

Téma rozhovoru. Kdo je Ježíš? Co je to víra? Kde se bere? Boží království — kde jde o Ježíšovu totožnost, jde o Boží království.

Víra. Jakoby mimochodem se dovídáme, že Ježíš činí znamení a zázraky. Ježíš ale Nikodéma upozorňuje, že víra, která stojí jen na zázracích, je labilní. V rozhovoru jde o základ víry a její správné rozměry.

Narození. Ve Starém zákoně není početí a narození dítěte biologickou přirozeností, u mnoha důležitých postav jsme vedeni k tomu, abychom si uvědomili, jak nesamozřejmé bylo jejich narození. Sára počala Izáka ve stáří, podobně byla dlouho neplodná Rebeka a Ráchel, Samuelova matka Chana i matka Jana Křtitele Alžběta, Marie počne Ježíše z Ducha.

Voda a Duch. Pravděpodobně je zde míněn odkaz na křest. Položen je přitom důraz na jeho vnitřní význam, při křtu je zásadní Duch, voda ustupuje do pozadí. Kde se Duch bere?

Nikodém se ptá po něčem nemožném (vstoupit znovu do těla matky), proměna působená Duchem je také něco nepochopitelného, nevysvětlitelného. Nicméně Nikodém jako učitel zákona by to měl znát. Boží lid (Izrael) sám je dílem Božího Ducha, byl tedy „počat“ podobným způsobem (Dt 32,18; Iz 1,2; 45,10; Jr 2,27; Oz 2,1), u proroků je zaslíbena obnova z Ducha (Jl 3,1nn; Iz 32,15; 44,3; Jr 31,31nn; Ez 36,25n)

Vanutí Ducha je jako vanutí větru. Lidé tenkrát nevěděli, kde se vítr bere, podobně je to s Duchem. (V řečtině je navíc stejné slovo pro vítr a ducha.)

Úskalí

Janovo evangelium je už samo teologií a výkladem. Není ale snadné mu rozumět.

V naší evangelické tradici nejsme zvyklí na důraz na narození z Ducha.

Odkazy

Biblické: Ez 37,1–14 (Údolí suchých kostí)

Zumstein, Jean: *Slovo v setmělém světě — Objevování Janova evangelia a jeho čtenářů.* Třebenice: Mlýn, 1995.

Porsch, Felix: *Evangelium sv. Jana.* Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.

Odkazy na starší přípravky, pracovní materiály a další najdete pod textem úlohy.

Pro děti

Předškoláci

Máme před sebou obrázek miminka… vybavujete si každý nějaké malé dítě ve svém okolí? Sourozenec váš nebo vašeho kamaráda, malé dítě tady ve sboru. Co takové dítě potřebuje? Mohlo by existovat bez rodičů? (Potřebuje oblečení, jídlo, postýlku… ještě něco?) Jak se dítě vyvíjí? Jak se z něj stane velké dítě a pak i dospělý člověk? Je to pořád ten samý — Honzík, Pavel, ta samá Markéta nebo Hanička?

Dítě roste, vyvíjí se, dospívá, dostává rozum, poznává svět. Přitom je také důležité, jestli ho má někdo rád. Bez toho sice vyroste, ale většinou není moc šťastné.

Některé děti chodí do kostela, postupně se seznamují s příběhy o Pánu Bohu.

Za Ježíšem jednou přišel na návštěvu dospělý studovaný pán. Myslel si, že už skoro všechno ví, Bibli znal bezmála zpaměti a chtěl si s Ježíšem povídat o víře a Pánu Bohu. Ježíš mu ale řekl, že věřit v Pána Boha se nenaučí z knížek, je potřeba mnohem větší změna, je to jako by se znovu narodil.

Když jsou děti (ať už jako miminka nebo jako větší) a nebo dospělí v kostele pokřtěni, stanou se přitom dětmi Pána Boha. Je to podobně velká změna, jako když se člověk narodí. Křest je jako když vás někdo vezme do náruče a má vás přitom rád jako táta a máma nebo ještě víc, když by to šlo. Pán Bůh.

Pomůcky: Panenka nebo obrázek miminka.

Aktivita: Nad obrázky miminek/dětí si povídejte, co všechno děti potřebují, aby dobře vyrostly, můžete to kreslit. Nebo se zkusit obléct do nějakých malých šatů. Proč to nejde? Jak by to mohlo jít? (Kdybyste se zmenšili. Stává se to?)

Mladší školní děti

Slunce už dávno zapadlo, je noc. Ježíš se chystá k spánku, vtom někdo klepe na dveře. Vchází starší muž. Nikodém. Není to jen tak někdo, je členem židovské rady, zná velmi dobře Bibli a všechna židovská pravidla a zákony dodržuje.

Proč přichází v noci? Možná nechce, aby Židé věděli, že se setkal s Ježíšem. Možná přišel večer, protože pro něj nový den začíná už večer, možná je zvyklý, že se o důležitých věcech diskutuje v noci, kdy není tak horko, člověk se lépe soustředí, s ostatními židovskými učiteli to dělávají taky tak.

Nikodém Ježíše osloví velmi uctivě: „Mistře, vím, že jsi učitel, který přišel od Boha. Protože takové věci, jaké děláš ty, by žádný člověk sám od sebe nedokázal. Nepřichází s tebou už Boží království?“

Ježíš se dívá pozorně na Nikodéma a tuší, o čem by s ním rád mluvil.

„Nikodéme, Boží království je opravdu velká změna. Ale není vidět ani slyšet. Většinou se s ním nesetkáš tam, kde je spousta lidí nebo se dějí velkolepé zázraky. Dokážeš ho poznat nějak jinak, jinýma očima, očima víry.“

Nikodém je zvyklý hodně číst v knihách, mluvit s moudrými lidmi, chce věcem rozumět. Proto také přišel za Ježíšem. Slyšel o něm, o zvláštních věcech, které udělal.

„Jak to myslíš, Ježíši?“

„Člověk se musí znovu narodit, aby viděl Boží království,“ řekne mu Ježíš.

„Jak znovu narodit?“ nechápe Nikodém. „Jako být znovu miminkem, vlézt mámě do bříška? Děláš si ze mě legraci?“

„Nikodéme, znáš přece ty příběhy, které čtete v chrámu a v synagóze. O Abrahamovi a Sáře, Izákovi a Rebece, o Jákobovi a Ráchel, o narození Samuele nebo Jana Křtitele? Všechny ty děti se narodily zvláštně. Sáře bylo skoro sto let a dávno už děti mít nemohla. Podle lidí. Ale ty děti se narodily, protože to chtěl Pán Bůh.

Víra je jako nové narození. Velká změna to je a přitom je to také něco, co my lidé nemůžeme nějak způsobit, někomu dát víru, udělat, aby uvěřil. To způsobí Pán Bůh. Přijde to z vody a z Ducha.“

„Co to znamená?“ ptá se opět učený muž Nikodém.

„O vodě víš z Bible hodně, Nikodéme.“

„Voda je nezbytná k životu. Když neprší, je to tragédie, je sucho, neúroda, hlad. Voda také očišťuje. A vodou prošli Izraelci na cestě z Egypta…“

„A jak je to s Duchem, Nikodéme? Je to jako vítr. Nevíš, kde se bere, kde má začátek, kam bude foukat, kdy skončí, co způsobí. Podobně jako s větrem je to s Duchem od Boha. Nemáš to v ruce, nemůžeš to ovlivnit, naplánovat, sám působit. Zpíváme to tak v různých písních: Když Duch Boží zavěje, vstane z mrtvých naděje…“

„To je píseň Divné to věci dnes!“ vyhrkl by Nikodém, kdyby tu píseň znal.

A Ježíš by mohl vyprávět o Ezechielově vidění naděje do budoucna. Boží Duch má sílu probudit k životu obrovské mrtvé vojsko. Má taky moc působit víru, má sílu nám otevřít oči pro vidění Božího království, které už trochu je tady.

Narodit se z vody a z Ducha, přemýšlí Nikodém, jak by to pro sebe shrnul… Voda křtu připomíná to moře, kterým Izraelci prošli směrem k zaslíbené zemi, směrem k Božímu království. Duch je třeba jako vítr, který přitom foukal. Rozfoukal moře, Izraelci viděli cestu na místě, kde předtím určitě nebyla. Nebo kde ji předtím určitě neviděli.

„I tak by se tomu dalo rozumět,“ přisvědčí Ježíš. „Za mořem tenkrát lidé byli úplně jiní. Radovali se, děkovali Pánu Bohu, on je zachránil.“

Nikodém už chápe maličko víc. Ježíš je opravdu učitel, který přišel od Boha. Do jeho školy chci chodit. Z vody a Ducha bych se chtěl narodit.

Aktivita: **Foukaná.** Vyzkoušejte si sílu větru, foukání. Například dofoukat někam pingpongový míček; převrátit papírovou loďku na vodě; rozfoukat tekutou barvu na papíře; sfouknout někomu papírovou čepici.

Neviditelný vítr. Snažte se odhalit, odkud vítr zafoukal. Zapalte svíčku a dělejte různé pohyby, přitom sledujte plamen, jak se pohybuje.

Starší školní děti

Rozhovor o tom, co si pro život může člověk opatřit a zajistit sám, co ne.

Připravíme kartičky s nápisy (např.): chleba, dům, postel, oblečení, peníze; čas, přátelé, dobrá nálada, štěstí, víra.

Přiřazujeme ke kartičkám s nápisem: seženeme sami / neseženeme sami.

U některých věcí to není jasné…

Poté přečteme biblický text J 3,1–9, text se dobře hodí k předčítání v rolích, je dobré to předem připravit nakopírované a barevně označené, kdo co čte.

Uměli bychom něco říct Nikodémovi na otázku, kterou položil: Jak se to může stát?

Co Ježíš myslel těmi slovy předtím?

Více nápadů najdete ve starší katechetické přípravě z cyklu *Církevní rok*.

Přesah

Nikodém přišel za Ježíšem v noci. Na úvod hodiny můžeme s dětmi mluvit o tom, co kdy dělaly v noci, jestli zažily něco zvláštního, byly třeba na noční hře apod. Čím je to v noci jiné?

Se staršími můžeme mluvit o tom, co symbolizuje noc a tma. A co je k tomu kontrastem.

(Tma a ticho ale vůbec nemusí znamenat něco negativního, také není jisté, proč Nikodém přišel v noci. Noc může poskytnout klid a soustředění.)

Můžeme zpívat píseň Temnou, divnou mlhou bloudím a všimnout si, co je to, co přináší světlo do temnoty. Setkal se Nikodém v našem příběhu s nějakým světlem? Co jím bylo?

Nové narození, ona změna, o jaké Ježíš mluví, se dá přirovnat ke změně housenky v motýla. Je to stejný jedinec, ale je jiný, nový.

Liturgie

Písně

Údolí suchých kostí (SV 50); *Prosba* (SV 278); *Živý je Pán* (SV 409); *Zůstaň s námi, Pane, když se stmívá* (SV 401); *Temnou, divnou mlhou bloudím sem a tam* (SV 327)

Biblický text k zapamatování

Amen, amen, pravím tobě, nenarodí-li se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží. (J 3,3)

Rituál

Na plakátu společně hledejte obrázek, který symbolizuje dnešní vyprávění.

Zapalte svíčku jako znamení světla, chyťte se kolem dokola za ruce a opakujte či zpívejte refrén „Ty jsi hoden žehnání a chvály, tvoji moc a sílu slavíme. Před tebou se Pane Kriste, Králů králi, dobrovolně skláníme.“ (SV 215, EZ 632)

Na začátku setkání můžete recitovat úvod Janova Prologu (J 1,1): Na počátku bylo Slovo, to Slovo bylo u Boha, to Slovo byl Bůh.

Okénko do bohoslužeb

Co máte uprostřed břicha? Neukážu vám to, hádejte… kde se tam pupík vzal? Myslíte, že někdo má pupíky dva? Třeba dvojčata? Tak o tom se něco dozvíte v nedělní škole.

Nebo: Viděli jste někdy závěj sněhu? Kde se bere? Může ji udělat člověk? Hromadu sněhu ano, ale závěj to asi nebude (pokud nemá frézu… — pak se tomu ale neříká závěj). Dá se naplánovat, že do rána bude před kostelem sněhová závěj?

Jiná možnost: odkaz na proměnu housenky v motýla. O takové změně se bude dnes mluvit v nedělní škole…

Modlitba

Pane Bože, nevidíme tě, ale tušíme, že jsi a že nás máš rád. Prosíme, aby o tom věděli i ti, koho nikdo nemá rád, kdo jsou sami. Prosíme, rozfoukávej naše smutky, pomáhej nám se na tebe spolehnout.

Kam dále
Čunderlíková, Romana: Ježíšův rozhovor s Nikodémem: svatodušní neděle (katechet…
Slavnost Nejsvětější Trojice – roční cyklus A (kanan.cz)
Odkaz na píseň
Divné to věci dnes (SV50)
Přijď již, přijď, Duchu stvořiteli, Duchu smíření
Živý je Pán (SV409)
Zůstaň s námi, Pane, když se stmívá
Temnou divnou mlhou bloudím sem a tam
Cílová skupina
Předškolní
Mladší školní
Starší školní
Katechetické cykly
Dál přece nejdeme sami IV (s apoštoly, s Janem a celou církví)
Biblický odkaz (kat)
Jan 3,1–11